

Policy Paper

Cap a uns sistemes alimentaris sostenibles al Mediterrani: el paper de l'agricultura metropolitana

Projecte cofinançat pel Fons
Europeu de Desenvolupament
Regional (FEDER)

Índex

1.	PRÒLEG	2
2.	LA IMPORTÀNCIA DE L'AGRICULTURA URBANA I PERIURBANA AL MEDITERRANI	3
3.	COM PROMOURE L'AGRICULTURA METROPOLITANA: ASPECTES CLAU I BONES PRÀCTIQUES	3
3.1	Incorporar l'agricultura metropolitana als marcs legals	4
3.2	Fer de l'alimentació un element integral de la planificació estratègica	4
3.3	Protegir la terra agrícola i facilitar-ne l'accés a les iniciatives locals	5
3.4	Donar suport a models econòmics viables i sostenibles	6
3.5	Localitzar els sistemes alimentaris	7
3.6	Millorar la governança dels sistemes alimentaris	8
3.7	Adoptar estratègies eficaces de comunicació i sensibilització	8
4.	RECOMANACIONS POLÍTIQUES	10

1. PRÒLEG

L'agricultura urbana i periurbana és un element clau per al desenvolupament de sistemes alimentaris locals sostenibles a les àrees metropolitanes mediterrànies. Malgrat el seu reconeixement creixent, **l'agricultura metropolitana encara no es té prou en compte en les polítiques públiques**, la qual cosa li impedeix consolidar models reeixits, explorar cadenes alternatives de subministrament d'aliments i arribar a un grup de consumidors més ampli.

La importància d'aquesta qüestió es demostra de forma clara amb la firma el 2015 del Pacte de política alimentària urbana de Milà, un compromís per desenvolupar sistemes alimentaris locals sostenibles, inclusivament, segurs i resistents, adoptat per més de 100 ciutats del món. Des d'aleshores, el Pacte s'ha convertit en un referent internacional per afrontar els problemes relacionats amb l'alimentació en l'àmbit urbà, i l'agricultura metropolitana és un dels aspectes clau en les recomanacions i bones pràctiques compartides entre la comunitat.

D'acord amb aquest i altres documents de referència, **aquest informe tracta l'agricultura urbana i periurbana des d'una perspectiva crítica i orientada a propostes concretes, i parant especial atenció a les àrees metropolitanes mediterrànies**. A partir dels coneixements existents i d'experiències d'èxit a la regió, el document pretén donar una visió clara i concisa dels principals reptes i oportunitats d'aquesta qüestió. A més, es presenta una sèrie d'exemples inspiradors i de recomanacions per a les administracions públiques per obrir camí a l'agricultura metropolitana sostenible.

MADRE: Un projecte de cooperació territorial per transformar els sistemes alimentaris metropolitans al Mediterrani

Aquest informe s'ha desenvolupat en el context de MADRE (les sigles en anglès d'Agricultura Metropolitana per al Desenvolupament d'una Economia Innovadora, Sostenible i Responsable), un projecte europeu Interreg MED desenvolupat entre el 2017 i el 2018 amb l'objectiu de capitalitzar les bones pràctiques existents, apoderar diferents grups d'interès en agricultura urbana i periurbana, i iniciar una dinàmica de cooperació transnacional a la regió mediterrània.

El partenariat de MADRE està composta per un grup multidisciplinari d'institucions de 6 àrees metropolitanes de referència:

- Marsella (França): Agency for Sustainable Mediterranean Cities and Territories (AVITEM) i ANIMA Investment Network
- Montpeller (França): Mediterranean Agronomic Institute of Montpellier (CIHEAM IAM)
- Bolonya (Itàlia): Ciutat Metropolitana de Bolonya
- Barcelona (Espanya): MedCities
- Tessalònica (Grècia): Universitat Aristòtil de Tessalònica
- Tirana (Albània): Universitat Agrícola de Tirana

Per a més informació sobre el projecte, podeu visitar: <https://madre.interreg-med.eu/>

2. LA IMPORTÀNCIA DE L'AGRICULTURA URBANA I PERIURBANA AL MEDITERRANI

L'agricultura urbana i periurbana (també anomenada agricultura metropolitana) comprèn el conjunt d'infraestructures i pràctiques que donen suport a activitats agrícoles situades prop dels nuclis urbans, als seus marges o dins de la mateixa ciutat. A causa de la seva activitat productiva, **l'agricultura urbana i periurbana pot ser un element central dels sistemes alimentaris locals** —el conjunt d'elements i relacions que determinen la producció, la distribució i el consum d'aliments en una ciutat o metròpoli específica.

La preservació i el desenvolupament de l'agricultura metropolitana és més important que mai en el context actual de canvi ambiental global en un planeta cada vegada més urbanitzat —segons l'ONU, s'espera que 6.300 milions de persones visquin a les zones urbanes abans del 2050; 2.500 més que avui. Juntament amb rius, boscos i altres elements naturals, l'agricultura urbana i periurbana constitueix un **element d'equilibri entre l'espai urbanitzat i el no urbanitzat** a les àrees metropolitanes. Representa una activitat d'especial importància per al **subministrament de productes frescos i per a la seguretat alimentària**, però també pot ser un **sector econòmic viable amb molts beneficis secundaris** en termes de creació d'ocupació, alleujament de la pobresa, inclusió social, innovació en màrqueting, generació de dades per a la recerca acadèmica i altres. A més, l'agricultura metropolitana ofereix diversos **serveis socials i ambientals** no monetaris: hàbitats i connexions de biodiversitat, valors paisatgístics i estètics, suport a activitats d'oci, mitigació de les amenaces climàtiques, etc.

Malgrat tot, l'agricultura metropolitana corre el risc de desaparèixer o d'arribar a ser irrellevant a moltes regions. La davallada de la importància econòmica del sector agrícola als països desenvolupats i la competència pels diferents usos del sòl han provocat una **disminució del nombre d'agricultors**, majoritàriament petits propietaris, en zones urbanes i periurbanes. Aquest procés s'emmarca en la lluita mundial dels petits camperols contra la concentració de terres i cultius i la industrialització de l'agricultura. En els contextos metropolitans, la disminució de la viabilitat de les explotacions petites i mitjanes està relacionada amb el feble poder de negociació dels petits agricultors, fins i tot quan estan organitzats col·lectivament, en comparació amb les grans empreses agrícoles i altres agents econòmics.

Les metròpolis mediterrànies estan immerses en aquestes dinàmiques globals. L'impacte del canvi climàtic —especialment rellevant per a l'ús de l'aigua i l'aparició de noves plagues, que han conduït a l'experimentació de noves tècniques agrícoles— o a la competència pels usos del sòl —molt vinculades a la pressió demogràfica a les zones costaneres, on hi ha la major part de les grans ciutats mediterrànies— són algunes de les especificitats de la regió, ja que **l'agricultura periurbana continua tenint una presència significativa a causa d'una llarga història de relacions econòmiques, ambientals i culturals** entre la població i el món rural.

Aquí, com en molts altres llocs, és necessari que els agents metropolitans emprenguin polítiques i accions fonamentades i decidides. La preservació de l'agricultura metropolitana i de la seva multifuncionalitat depèn del **compromís de les diferents parts en un model que reuneixi l'acord social i la viabilitat econòmica**. Els petits agricultors i la societat civil han adoptat un paper destacat en aquest esforç per donar suport a l'agricultura local i abordar sistemes de distribució que aconseguirien un preu just tant per als productors com per als consumidors. Les autoritats públiques han d'adoptar una postura igualment activa comproment-se a donar suport als productors urbans i periurbans i a fomentar les innovacions socials i econòmiques en aquest àmbit.

3. COM PROMOURE L'AGRICULTURA METROPOLITANA: ASPECTES CLAU I BONES PRÀCTIQUES

3.1 Incorporar l'agricultura metropolitana als marcs legals

La major part de la legislació actual als països mediterranis no és prou específica i clara pel que fa a les diferents formes d'agricultura, ni distingeix, per exemple, entre activitats urbanes i rurals o professionals i no professionals. **La normativa existent sovint té poca capacitat d'adaptació a les pràctiques innovadores sobre les quals es basen molts projectes d'agricultura urbana**, com ara cadenes curtes de subministrament o mètodes de certificació participativa, fet que condueix a restriccions greus en el desenvolupament d'iniciatives agrícoles urbanes i periurbanes. Aquestes restriccions sorgeixen de situacions diverses, com ara normatives d'ús del sòl que no contemplen la producció o el processament d'aliments a les zones urbanes o la impossibilitat que els petits projectes (granges, botigues, restaurants i altres iniciatives) compleixin requisits legals que estan pensats per a empreses molt més grans.

En conseqüència, l'adopció d'**entorns normatius apropiats és essencial per fomentar sistemes alimentaris locals sostenibles i resilients**. Cal actuar a tots els nivells: les directives comunes de la UE, les lleis regionals o nacionals i les normatives locals haurien de tenir en compte totes les especificitats de l'agricultura urbana i periurbana.

3.2 Convertir l'alimentació en un element integral de la planificació estratègica

La multifuncionalitat de l'agricultura urbana i periurbana no encaixa del tot en les estructures i els sistemes de gestió compartimentats. Relegar l'assumpte als departaments, plans i polítiques agrícoles —per molt importants que siguin— disminueix el seu potencial per transformar el conjunt del sistema alimentari. En canvi, **enfocaments més transversals fomenten les sinergies entre iniciatives agropecuàries i altres àmbits polítics** com els de la reducció de la pobresa, la reducció de residus o la inclusió social.

Atesa la complexitat dels sistemes alimentaris, és especialment important **incloure l'agricultura metropolitana en la planificació estratègica** per contrarestar aquest risc de compartimentació. La visió a mig i llarg termini dels plans estratègics s'adapta bé al desenvolupament lent de la major part de projectes agrícoles i els dona certa seguretat en relació amb els programes públics, que canvien ràpidament. Les metròpolis exitoses són aquelles que reconeixen els aliments com a element central en molts dels seus **plans sectorials estratègics** —no només en l'agricultura, sinó també en els sectors sanitari, educatiu, econòmic i social, entre d'altres— i, el que és potser encara més important, en la seva planificació territorial estratègica. Aquests darrers tipus de plans tracten els elements que estructurin la metròpoli i, en fer-ho, configuren les condicions materials dels sistemes alimentaris locals.

Tots dos tipus de planificació estratègica, sectorials i territorials, s'enfronten al **repte de ser coherents a través de les diferents escales territorials**. Atès que els fluxos de productes agrícoles locals sovint s'estenen més enllà de les ciutats i fins i tot de les àrees metropolitanes, pensar en termes de sistemes alimentaris és fonamental per formular plans i polítiques metropolitanes que involucrin a tots els grups d'interès rellevants, tant públics com privats, i encaixin en esquemes polítics més amplis.

Exemple 1

Territorial Food Project (Marsella, França)

El Territorial Food Project (PAT) de Bouches-du-Rhône el van iniciar la metròpoli Aix-Marseille-Provence i Pays d'Arles en el marc d'una convocatòria nacional de projectes que el Ministeri d'Agricultura francès va posar en marxa el 2016. La iniciativa pretén reunir representants de tota la cadena alimentària agrícola en un procés de diagnòstic continu de 4 anys (2017-2020) per promoure una gran quantitat d'activitats públiques i privades. El disseny del projecte i els seus programes tenen una perspectiva àmplia de la cadena alimentària, que abasta temes relacionats amb la salut i la nutrició, l'accés a l'alimentació i el patrimoni cultural, constituint així un molt bon exemple de com fer de l'alimentació un element integral de la planificació estratègica a nivell regional.

3.3

Protegir la terra agrícola i facilitar-ne l'accés a les iniciatives locals

La terra cultivable és un recurs cada cop més escàs a les zones urbanes i periurbanes, on la competència amb els usos del sòl residencial i per al creixement industrial o la construcció d'infraestructures suposa una de les amenaces principals per a l'agricultura local. El cas és especialment greu als litorals mediterranis, on la pressió demogràfica es troba amb àrees metropolitanes ja molt desenvolupades. Per fer front a aquest problema, **cal desenvolupar polítiques destinades a dissuadir l'especulació del sòl i reforçar la protecció de les terres agrícoles**. Els impostos especials sobre vendes de terrenys, els parcs agrícoles, els perímetres de protecció i la compra pública de terrenys són algunes de les mesures que poden ser útils a tal fi.

Ara bé, la protecció de les terres agrícoles no serveix de gaire si no s'explota la terra. Una gran restricció per a noves iniciatives agrícoles, tant urbanes com periurbanes, és la **dificultat d'accedir a terres cultivables a preus assequibles i en condicions adequades**. Les administracions públiques disposen de diverses possibilitats per fomentar i donar suport a l'accés a la terra per part dels ciutadans que tenen previst posar en marxa iniciatives relacionades amb l'agricultura en contextos difícils de tinença de la terra: bancs de terres, lloguer de terres públiques en condicions de mercat o subvencionades, facilitació de contractes de custòdia del territori, línies de crèdit per a nous projectes, etc. El model d'acord publicoprivat més adequat dependrà de les condicions de l'estructura del sòl, dels factors culturals i del context socioeconòmic.

Una opció concreta per facilitar nous projectes preservant o fins i tot augmentant les terres agrícoles és la **rehabilitació d'espais no utilitzats o abandonats**. Ja sigui en terrenys públics o privats, les autoritats locals poden tenir un paper fonamental en el desenvolupament d'iniciatives relacionades amb l'alimentació com ara granges educatives, jardins urbans, instal·lacions logístiques, centres culturals, etc. Aquestes propostes tenen un gran potencial per regenerar àrees abandonades i fomentar pràctiques comunitàries, especialment si la societat civil s'involucra en el procés de definició, instal·lació i gestió des del principi.

Exemple 2

Parc Agrari del Baix Llobregat (Barcelona, Espanya)

El Parc Agrari del Baix Llobregat es va crear el 1998 per contrarestar la pressió sobre les terres agrícoles del delta del riu Llobregat com a conseqüència de l'expansió urbana i industrial de Barcelona i les ciutats veïnes. Comprèn una superfície total de prop de 3.490 hectàrees, majoritàriament de titularitat privada, distribuïdes en 14 municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Gràcies al seu model sòlid de gestió publicoprivada i al fort compromís polític de les autoritats locals, el Parc ha fomentat amb èxit la producció local i ha mantingut gran quantitat de terres agrícoles en una zona que pateix una pressió contínua per al canvi d'usos del sòl. La seva estructura de governança àmplia assegura la correcta adaptació de les normatives del parc, el desenvolupament de campanyes de màrqueting per als agricultors locals i la promoció de les pràctiques agrícoles sostenibles.

Donar suport a models econòmics viables i sostenibles

La implementació de models econòmics viables adequats a les necessitats dels agricultors i dels consumidors podria ser el problema més difícil en matèria d'agricultura urbana i periurbana. Els petits propietaris tenen un poder de negociació feble davant dels grans distribuïdors, fins i tot si estan organitzats en cooperatives o sindicats de productors, motiu que explica el baix nivell d'ingressos dels agricultors. En conseqüència, els petits agricultors estan disminuint en nombre ràpidament i són substituïts per l'agricultura industrial a gran escala, la qual sí que té poder econòmic i polític per fer front a aquests desafiaments. Per tant, cal recuperar l'economia agrícola a petita escala d'una manera que permeti **trencar les estructures de poder i democratitzar les relacions econòmiques** entre els petits productors i els grans distribuïdors. En aquest sentit, és fonamental **donar suport a projectes liderats per la comunitat** —especialment quan es posen en marxa—, ja sigui econòmicament (beques, exempcions fiscals, etc.) o d'altres formes. També és important **proporcionar assessorament econòmic i jurídic** als nous projectes, ja que normalment els manca experiència i coneixements, sobretot en sistemes de distribució i comercialització. Algunes iniciatives agràries urbanes i periurbanes ja reben el suport de les administracions públiques, però moltes lluiten encara per assolir la sostenibilitat econòmica i social a mig i llarg termini i necessiten suport, no només al principi, sinó en les diferents etapes del seu desenvolupament.

Una manera de millorar la sostenibilitat a llarg termini és **reconèixer**, principalment des d'una perspectiva econòmica, **tots els avantatges no comercials de l'agricultura sostenible**, ja que van molt més enllà del subministrament d'aliments. Aquests inclouen, entre d'altres, la protecció del medi ambient, la preservació del paisatge, la seguretat alimentària, la connectivitat rural-urbana i l'apoderament social. És important incorporar aquests beneficis socials i ambientals com a valor afegit —ja sigui com a valor directament monetari o mitjançant altres mètodes—, de manera que les pràctiques sostenibles es puguin diferenciar dels sistemes convencionals. Alguns exemples en aquest sentit són **la creació d'etiquetes que proporcionin informació sobre aquest valor afegit o la utilització de mecanismes de compensació ambiental** que promoguin pràctiques sostenibles i que aportin viabilitat econòmica als projectes productius.

Un coll d'ampolla important per als agricultors són els sistemes logístics, ja que la majoria de les cadenes de subministrament alternatives es basen en mecanismes informals on els agricultors assumeixen la majoria d'aquestes tasques, cosa que genera manca de temps i recursos. És necessari **professionalitzar la logística**, proporcionar suport econòmic i tècnic en aquests temes i **obrir espais públics** perquè els agricultors i els consumidors puguin superar aquest coll d'ampolla.

Finalment, la compra pública regulada sota criteris sostenibles podria tenir un impacte considerable en la viabilitat econòmica dels projectes locals. Pot també ajudar a estimular una massa crítica de demanda de béns i serveis més sostenibles, que d'altra manera seria difícil que arribessin al mercat. En aquest sentit, cal **incloure criteris ambientals clars i verificables per als productes i els serveis en el procés de compra pública** que ajudin a impulsar la demanda de productes locals i impulsin el mercat cap a un paradigma més sostenible.

Exemple 3

Menjadors Ecològics (Catalunya, Espanya)

Menjadors Ecològics és una associació sense ànim de lucre creada el 2013 com a resposta a un estudi que indicava que només 40 de les 2.800 escoles de Catalunya tenien menjador ecològic. Des d'aleshores, l'organització treballa per proporcionar suport i formació a totes les parts que participen en el procés de transformació de menjadors escolars en ecològics (cuiners, pares i mares, personal directiu, infants, etc.). Això inclou tant escoles públiques com privades. Els seus membres treballen en estreta relació amb els agricultors locals de l'entorn de cada escola i, després d'uns anys, han aconseguit oferir una àmplia varietat d'activitats formatives, com tallers, xerrades i esdeveniments. La principal innovació d'aquesta iniciativa és considerar les escoles com un vincle essencial de la cadena agroalimentària i el seu paper en la transformació de tot el sistema alimentari.

Exemple 4

Terracoopa (Montpeller, França)

Terracoopa és una iniciativa conjunta entre una associació regional i una de local de Montpeller que fomenta la creació d'ocupació relacionada amb l'agricultura ecològica i les cadenes de distribució curtes. Amb la forma jurídica d'una cooperativa empresarial, la seva activitat se centra en una parcel·la de 10 hectàrees ofertes per l'Autoritat Metropolitana de Montpeller en què els nous agricultors poden iniciar la seva activitat de manera responsable i autònoma, durant un període de temps limitat, en un context que limita els riscos. Els agricultors poden avaluar el seu projecte i la seva capacitat de dur-lo a terme fora de l'àrea de proves agrícoles amb el suport d'un enginyer agrícola. A més, Terracoopa ofereix serveis específics per a tots els projectes relacionats amb l'agricultura ecològica, l'agricultura urbana i periurbana, l'oferta alimentària local, el paisatge, la gestió de l'aigua, la protecció del medi ambient, etc.

3.5

Localitzar els sistemes alimentaris

La localització dels sistemes alimentaris és una de les prioritats principals per crear vincles sostenibles entre productors i consumidors. **La implementació de configuracions d'alternatives de producció, distribució i consum d'aliments** per a un millor intercanvi de valor afegit, evitant les estructures de més poder i els intermediaris mitjançant relacions econòmiques i socials, és fonamental per assolir aquest objectiu. Aquesta gamma àmplia de configuracions en relació amb les distàncies curtes o pocs intermediaris entre productors i consumidors són el que s'entén bàsicament com a cadenes curtes de subministrament alimentari.

En el context actual on els aliments locals i ecològics guanyen popularitat, hi ha força preocupació en relació amb la possibilitat d'**ampliar aquestes xarxes alternatives** o, en altres paraules, la capacitat de gestionar una demanda creixent. En aquest sentit, no hi ha consens sobre quin tipus d'estructures i models organitzatius són més convenients per respondre a aquesta demanda creixent, especialment pel que fa a la quantitat d'intermediaris necessaris i a les característiques específiques de la relació consumidor-productor.

Tenint en compte aquesta manca de consens, és important **estudiar el flux dels sistemes alimentaris locals** en aquests diferents models i veure quin és més convenient per a cada situació i quins criteris s'han de seguir per convertir-los en una alternativa real. Aquesta anàlisi hauria de parlar atenció sobretot a en quina mesura aquestes configuracions poden modificar les estructures de poder, crear relacions sostenibles socialment i ambiental, millorar els ingressos dels agricultors i, alhora, satisfer les ciutats d'alta densitat. Els poders públics locals haurien de **fer de facilitadors** per tal de promoure aquest debat, **facilitar els processos administratius, i obrir espais** perquè aquest tipus de models, si es consideren apropiats per a productors i consumidors, puguin seguir creixent i reproduint-se.

3.6 Millorar la governança dels sistemes alimentaris

El compromís actiu d'un ampli ventall de grups d'interès i de la comunitat en general és un factor clau en la bona governança dels sistemes alimentaris. Un pas substancial per assolir aquest compromís de gran abast és **integrar la participació en la formulació de polítiques**. En altres paraules, és necessari apropar-se a la gent per incloure'ls en la formulació de polítiques. Ara bé, aquest enfocament té una sèrie de dificultats, com ara trobar les formes adequades d'aconseguir una participació diversa i activa dels grups d'interès no públics, coordinar la participació en diferents estructures i diferents àmbits territorials, o tenir en compte la diversitat d'actors en la planificació dels processos participatius, entre altres.

Una manera de superar algunes d'aquestes dificultats és **treballar amb l'enfocament "meet in the middle"**, un enfocament híbrid que barreja la governança de dalt a baix i de baix a dalt. Una bona implementació d'aquest enfocament permetrà que els responsables polítics vegin resultats tangibles i viables, i alhora obrirà espais per al compromís cívic i per a l'aparició d'idees i qüestions que no deriven necessàriament de l'estratègia marc o del pla director. Una part clau dels mètodes participatius dels sistemes alimentaris és la seva capacitat per **treballar amb un ampli ventall d'agents**, per la gran diversitat d'actors i de temes relacionats amb la cadena alimentària (agricultura, educació, energia, salut, inclusió social, etc.). Aquest enfocament és útil no només per abordar els sistemes alimentaris adequadament, sinó també per crear vincles fructífers amb organitzacions d'altres departaments i àrees.

Finalment, una altra manera d'abordar la participació és **promoure formes de democràcia alimentària**: maneres de tenir en compte les preferències i les idees de la ciutadania, diferents dels processos participatius, reunions i consultes. Aquestes formes alternatives de participació estan menys vinculades a parlar i debatre i són més properes a opcions concretes i pràctiques, com ara la facilitació d'iniciatives comunitàries (cooperatives de consumidors, associacions de suport a l'agricultura, supermercats cooperatius, etc.) o sistemes que garanteixin la transparència i promoguin la responsabilitat individual.

Exemple 5

Taules de treball de l'AMB (Barcelona, Espanya)

L'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) ha promogut des de fa temps diverses taules de treball (especialment en el cas de la mobilitat). Aquestes taules agrupen decisors polítics, científics i investigadors, i la societat civil. Es reuneixen periòdicament per parlar d'una sèrie de problemes (reunions orientades a problemes) i d'aquesta manera se sol suavitzar la forta oposició entre determinats actors sobre un tema específic (perquè també parlen d'altres temes i perquè també hi ha altres persones més neutres). Els resultats d'aquestes reunions es poden fer públics, però no són vinculants (serveixen de suport als decisors polítics).

3.7 Adoptar estratègies eficaces de comunicació i conscienciació

Una preocupació central pel que fa a la promoció dels sistemes alimentaris locals és com **adoptar estratègies de comunicació eficaces**. Un pla de comunicació adequat pot ajudar a involucrar grups d'interès diferents amb eficàcia, generar un sentiment de corresponsabilitat sobre la qüestió i, per tant, generar un impacte social significatiu. En canvi, les estratègies pobres o equivocades poden malbaratar recursos i minar la rellevància de la informació que es vol difondre. Sense pressupostos adequats, les campanyes de comunicació han de ser encara més ben dissenyades i imaginatives, i per tant, és necessari **proporcionar els fons suficients per als programes de comunicació i les estratègies de disseny**.

En termes generals, és important **proporcionar informació rellevant i exhaustiva sobre la naturalesa i les característiques dels sistemes alimentaris locals** a les ciutats i als seus voltants. S'acostuma a saber poc sobre l'agricultura urbana i periurbana, ja que sovint només es considera un espai d'oci i diversió sense valorar el seu potencial per proporcionar productes frescos. Es menystenen també les seves capacitats per generar cooperació i xarxes socials al voltant dels aliments, establir relacions directes entre consumidors i productors, crear oportunitats laborals i, en conseqüència, millorar la sostenibilitat social i ambiental de les ciutats.

Comunicar informació sobre un projecte fora de la seva comunitat pot ser una tasca complexa. És important tenir una idea clara del tipus d'actors que cal abordar i tenir-la en compte a l'hora de dirigir-se al **públic objectiu**, adoptant els canals i el llenguatge més eficaços. Després, la feina de traducció és essencial per **presentar la informació d'una manera comprensible i atractiva**. Per difondre idees bastant difícils o complicades sobre l'alimentació i les polítiques alimentàries pot ser útil **utilitzar mètodes diversos**. Els més tradicionals, com ara les sessions informatives o les campanyes de comunicació, es poden complementar amb idees més innovadores i amb l'ús de diferents espais per a esdeveniments de divulgació, com ara granges o jardins.

Finalment, és important **abordar aquests aspectes de la comunicació i de la sensibilització des del principi** dels projectes, encara que no estiguin totalment definits. Això ajuda la ciutadania a responsabilitzar-se d'aquestes dinàmiques i afavoreix l'ajut i les aportacions inesperades.

Exemple 6

Open Food Facts (França - àmbit mundial)

Open Food Facts és una Plataforma de Concienciació Col·lectiva centrada en una base de dades de productes alimentaris amb ingredients, al·lèrgens, factors nutricionals i tots els detalls de la informació disponible en les etiquetes del producte. És una associació de voluntaris sense ànim de lucre, amb més de 1.800 col·laboradors que han afegit més de 75.000 productes de 150 països mitjançant una aplicació de telefonia mòbil per escanejar codis de barres i carregar imatges de productes i les seves etiquetes. La base de dades completa es publica com a dades obertes i la pot utilitzar tothom. El formulari de cerca a la web inclou desenes de criteris perquè els consumidors puguin trobar productes que coincideixin amb els seus criteris i veure la valoració nutricional de cada producte.

Exemple 7

Campi Aperti (Bolonya, Itàlia)

Campi Aperti és una associació de productors ecològics i biodinàmics de la metròpoli de Bolonya constituïda el 2007 per donar a conèixer l'alta qualitat dels seus productes en comparació amb els de la indústria alimentària. L'organització estableix i gestiona els mercats agrícoles a Bolonya per facilitar la venda directa dels productes dels seus membres. Uns 82 productors i molts ciutadans assisteixen als 6 mercats que s'organitzen cada setmana a diversos llocs de la ciutat. L'associació va constituir una xarxa de múltiples grups d'interès que permet organitzar mercats fàcilment i escurçar els canals de comercialització, reduint així els costos logístics. També va permetre adoptar mesures concretes per reciclar els residus agrícoles i del processament alimentari. A més, Campi Aperti lidera una campanya de comunicació nacional, "Genuino Clandestino", per lluitar contra les restriccions i les limitacions imposades als petits agricultors per la llei italiana.

4. RECOMANACIONS POLÍTIQUES

- I. **Adaptar les lleis i les regulacions existents** per crear un entorn normatiu que abordi les especificitats de l'agricultura metropolitana i faciliti el desenvolupament dels projectes alimentaris urbans i periurbans.
- II. **Incloure els sistemes alimentaris locals** i sobretot l'agricultura metropolitana com **un element integral de la planificació estratègica territorial i sectorial** per evitar la compartimentació de les accions públiques i promoure les sinergies entre l'agricultura i altres àmbits polítics com la salut, la inclusió social, l'educació o la creació d'ocupació.
- III. **Vetllar per la protecció de les zones agrícoles** i evitar els canvis d'ús del sòl a causa del creixement urbà, el desenvolupament industrial i la construcció d'infraestructures. Els impostos especials sobre la venda de terres, els parcs agrícoles, els perímetres de protecció i la compra pública de sòls poden ser eines útils a tal fi.
- IV. Explorar diferents acords publicoprivats, com ara contractes de custòdia del territori, bancs de terres, lloguer de terrenys públics, línies de crèdit i altres, per **facilitar l'accés a la terra per als nous agricultors i altres projectes alimentaris**, especialment en contextos difícils de tinença de la terra.
- V. **Fomentar models econòmics viables i sostenibles** d'agricultura metropolitana donant suport a projectes liderats per les comunitats, oferint assessorament econòmic i jurídic, professionalitzant el sector logístic, fomentant l'organització col·lectiva, creant etiquetes que proporcionin informació sobre el valor afegit dels productes locals, i desenvolupant mecanismes de compensació ambiental.
- VI. Desenvolupar polítiques per **localitzar els sistemes alimentaris mitjançant cadenes curtes de subministrament** i configuracions alternatives de producció, distribució i consum d'aliments, donant suport als mercats locals i a la venda directa dels productors i prioritzant-los en la compra pública.
- VII. **Adoptar l'enfocament "meet in the middle" en la governança dels sistemes alimentaris** —una combinació de lògiques de baix a dalt i de dalt a baix— per integrar la participació en la formulació de polítiques, visibilitzar els diversos actors i promoure formes de democràcia alimentària.
- VIII. **Explorar estratègies de comunicació innovadores per promoure els sistemes alimentaris locals**, donar suport a iniciatives privades en els seus esforços per sensibilitzar i compartir els resultats de la recerca en l'àmbit de l'agricultura urbana i periurbana.

Recursos addicionals

- Enllaç als 6 llibres blancs: <https://goo.gl/tRPQUc>
- Enllaç al Catàleg de Bones Pràctiques: <https://goo.gl/Qs2LFI>
- www.agri-madre.net: Plataforma dels sistemes agrícoles i alimentaris metropolitans al Mediterrani

Vegeu el catàleg en línia als enllaços següents:

goo.gl/Qs2LFi

www.agri-madre.net

m.dieny@avitem.org

ricerca.innovazione@cittametropolitana.bo.it

madre.interreg-med.eu

@madremed

@medMADRE

medMADRE

Projecte cofinançat pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER)

Aquesta publicació s'ha realitzat en el marc del projecte MADRE, cofinançat pel Programa Interreg MED 2014-2020, amb aportacions de tots els socis del projecte i un ampli ventall d'actors de les sis ciutats metropolitanes implicades i amb el suport tècnic de Llaurent Barcelona.

El contingut d'aquest informe no reflecteix l'opinió oficial de la Unió Europea. La informació i les opinions expressades en aquest document són responsabilitat exclusiva dels autors.

2018, Programa Interreg MED 2014-2020, projecte MADRE, Policy Paper d'orientació sobre sistemes alimentaris al Mediterrani.